

МІЖНАРОДНА АСОЦІАЦІЯ АКАДЕМІЙ НАУК: ДВАДЦЯТЬ РОКІВ В ІМ'Я НАУКИ

Ювілейне засідання Ради Міжнародної асоціації академій наук

3 грудня 2013 р. у Великому конференц-залі Національної академії наук України з нагоди 20-річчя від дня заснування Міжнародної асоціації академій наук відбулося ювілейне засідання Ради МААН під головуванням президента Асоціації академіка НАН України і РАН Б.Є. Патона. У засіданні взяли участь делегації академій наук і організацій – асоційованих членів МААН, представники наукової громадськості та засобів масової інформації.

23 вересня 2013 р. виповнилося 20 років з дня заснування Міжнародної асоціації академій наук – неурядової організації, до складу якої входять національні академії наук усіх країн СНД, В'єтнаму, Грузії, а також низка відомих у світі наукових організацій, університетів і фондів. Штаб-квартира МААН розташована в Києві, а президентом Асоціації впродовж усіх років її існування є академік НАН України і РАН Б.Є. Патон.

У центрі уваги Ради МААН, як вищого органу Асоціації, від самого моменту її створення завжди стоять питання відновлення та поглиблення зв'язків між ученими різних країн, збереження наукового потенціалу, розвитку насамперед фундаментальної науки, ефективної підтримки наукових досліджень, інтеграції науки й освіти, підготовки наукових кадрів, створення умов для використання наукових досягнень і збільшення внеску науки в соціально-економічний розвиток держав – учасниць СНД.

У роботі засідання взяли участь делегації академій наук Азербайджану, Республіки Вірменія, Білорусі, Грузії, Республіки Казахстан, Молдови, Російської Федерації, Республіки Таджикистан, України, а також асоційованих членів МААН – Білоруського республіканського фонду фундаментальних досліджень, Об'єднаного інституту ядерних досліджень, Російського гуманітарного наукового фонду. Серед гостей на заході

Урочисте відкриття ювілейного засідання. На фото зліва направо: радник РАН акад. Б.Ф. Мясоедов; член Президії РАН акад. Г.А. Мєсяц; президент МААН акад. НАН України і РАН Б.Є. Патон; головний учений секретар НАН України акад. В.Ф. Мачулін; віце-президент НАН України акад. А.Г. Наумовець; президент НАН Азербайджану акад. А.А. Алізаде

були присутні Надзвичайний і Повноважний Посол Азербайджанської Республіки в Україні Е.Я. Мадатлі, представник Латвійської академії наук проф. А. Медвід, директор Інституту історії природознавства і техніки ім. С.І. Вавилова РАН чл.-кор. РАН Ю.М. Батурін та інші запрошені.

Перед початком урочистого засідання всі присутні мали змогу переглянути документальний фільм Елли Власової «Летопись МААН», підготовлений студією «Наука-видео» Російської академії наук. Крім того, кожен учасник зборів отримав у подарунок книгу «Международной ассоциации академий наук — 20 лет», видану Видавничим домом «Академперіодика» НАН України, у якій докладно висвітлено історію Асоціації та підбито підсумки її діяльності впродовж двох десятиліть.

Саме найвагомішим результатам з основних напрямів діяльності МААН було присвячено виступ президента Асоціації академіка Бориса Євгеновича Патона. Він підкреслив, що МААН завжди намагалася вести конструктивний діалог з владними структурами, і двічі ініціативи організації розглядалися на самітах Співдружності з подальшим ухваленням відповідних рішень. МААН усіляко сприяла виробленню й узгодженню законів та інших нормативно-правових актів країн СНД щодо наукової сфери. Завдяки діяльності Асоціації вдалося нала-

ISSN 0372-6436. Вісн. НАН України, 2014, № 1

Делегація Азербайджану. Зліва направо: президент НАН Азербайджану акад. А.А. Алізаде, віце-президент НАН Азербайджану акад. І.С. Гулієв, Надзвичайний і Повноважний Посол Азербайджанської Республіки в Україні Е.Я. Мадатлі

Делегація Республіки Вірменія. Зліва направо: начальник Управління зовнішніх зв'язків Президії НАН Республіки Вірменія Г.А. Евоян, віце-президент НАН Республіки Вірменія акад. Ю.Г. Шукурян

Делегація Білорусі. Зліва направо: голова Ради Білоруського республіканського фонду фундаментальних досліджень акад. В.А. Орлович, керівник апарату НАН Білорусі акад. П.О. Вітязь, голова Президії НАН Білорусі акад. В.Г. Гусаков

Делегація Російської академії наук. Зліва направо: заступник президента – начальник Науково-організаційного управління РАН В.В. Іванов, член Президії Російської академії наук акад. Г.А. Месяц і радник РАН акад. Б.Ф. Мясоедов

Академік-секретар Відділення наук про Землю НАН Грузії акад. І.П. Гамкрелідзе (ліворуч) і президент НАН Республіки Казахстан акад. М.Ж. Журинов

Делегація Молдови. Віце-президент АН Молдови акад. Г.Є. Руснак (ліворуч) і науковий секретар Інституту історії С. Корлотяну-Гранчук

годити безвалютний обмін науковими виданнями, в результаті чого вчені наших країн отримали доступ до десятків тисяч назв книжкової продукції.

При МААН плідно працюють 12 наукових рад, комітетів та інших громадських структур, успішно реалізуються міжнародні програми наукових досліджень. Асоціація брала участь в організації та проведенні багатьох великих міжнародних форумів. Зокрема, лише за фінансової підтримки ЮНЕСКО за останні 10 років під егідою МААН проведено 8 міжнародних конференцій та симпозіумів.

На думку академіка Б.Є. Патона, надзвичайно плідним виявилось рішення Ради МААН, ухвалене в 1996 р., про започаткування інституту асоційованих членів Асоціації, яких на сьогодні вже налічується 7. Договори про співпрацю, підписані між академіями наук і кількома фондами – РФФД, РГНФ, БРФФД, що входять у МААН, сприяли поглибленню наукових зв'язків і уможливили проведення спільних конкурсів за проектами НДР.

Підтримка молодих учених – важливий напрям діяльності МААН. Стратегічними партнерами Асоціації у розв'язанні проблем поповнення академій наук талановитою науковою зміною є Московський державний університет ім. М.В. Ломоносова і Московський фізико-технічний інститут (державний університет). На базі НДЦ «Курчатовський інсти-

тут», Об'єднаного інституту ядерних досліджень, Інституту кристалографії ім. О.В. Шубнікова РАН щороку проводяться Вищі курси країн СНД для молодих науковців, аспірантів та студентів старших курсів із сучасних методів досліджень наносистем і наноматеріалів.

За роки свого існування МААН неодноразово надавала різнопланову підтримку багатьом академіям наук і науковим організаціям у їхніх, часто непростих, стосунках із владними структурами, у вирішенні неординарних проблем, з якими їм доводилося стикатися. Свого часу відповідні звернення Асоціації надсилалися керівникам Болгарії, Грузії, Казахстану, Молдови, Росії й України. МААН завжди послідовно відстоювала позицію, що реформування академій наук мають здійснювати самі вчені, оскільки ніхто краще за них не знає всіх наявних проблем у науці.

У зв'язку з цим почуття глибокого смутку викликає той поспіх, з яким було проведено реорганізацію Російської академії наук, ігнорування пропозицій наукової громадськості, спрямованих на збереження базових принципів діяльності РАН. Як свідчить історичний досвід, широкомасштабні експерименти і революційні зміни в організації науки приховують у собі тяжкі негативні наслідки не лише для науки і освіти, а й для економіки загалом.

Діяльність МААН здобула заслужене визнання як у країнах СНД, так і в усьому світі. Підтвердженням цього є плідні партнерські відносини Асоціації з ЮНЕСКО, яка надала МААН консультативного статусу. З 2007 р. Асоціація має також статус спостерігача при Міжпарламентській асамблеї держав — учасниць СНД.

Водночас, як зауважив президент МААН академік Б.Є. Патон, у діяльності організації є й недоліки, далеко не всі плани вдалося втілити в життя. Наприклад, досі залишається актуальним питання щодо централізації коштів Асоціації. На жаль, МААН і нині змушена використовувати своєрідні бартерні схеми. Так, скажімо, на окрему академію наук або установу — асоційованого члена МААН, на базі якої під егідою Асоціації відбувається той чи інший захід, лягає весь фінансовий тягар з його про-

Віце-президент АН Республіки Таджикистан акад. С.О. Одинаєв

Делегація Об'єднаного інституту ядерних досліджень. Науковий керівник ОІЯД акад. В.Г. Кадишевський (ліворуч) і керівник відділу фізики елементарних частинок лабораторії ядерних проблем ОІЯД О.Г. Ольшевський

На фото зліва направо: представник Латвійської академії наук проф. А. Медвід; директор Інституту історії природознавства і техніки ім. С.І. Вавилова РАН чл.-кор. Ю.М. Батурін; начальник управління гуманітарних наук Російського гуманітарного наукового фонду В.П. Гребенюк

ведення. І якщо свого часу лише такий механізм був можливим і навіть рятівним, то сьогодні невизначеність у цьому питанні істотно гальмує розвиток МААН.

У своєму виступі президент МААН академік Б.Є. Патон сформулював також основні напрями діяльності МААН на найближчу перспективу:

- постійно привертати увагу владних структур до проблем наукової сфери, пропонувати шляхи їх розв'язання;
- усебічно сприяти розвитку взаємовигідної кооперації академій наук з організаціями — асоційованими членами МААН;
- поглиблювати співпрацю з Євразійською асоціацією університетів і Міждержавним фондом гуманітарного співробітництва держав — учасниць СНД;
- посилити увагу до питань підготовки наукової зміни і залучення талановитої молоді у сферу науки;
- сприяти організації й розробленню в СНД концепцій спільних програм досліджень;
- повніше використовувати можливості ЮНЕСКО для вирішення статутних завдань МААН;
- активізувати роботу з розвитку інституту асоційованих членів МААН, створення при Асоціації нових наукових рад;

- підвищувати авторитет учених у суспільстві, розширювати зв'язки зі ЗМІ з метою формування позитивного іміджу науки.

На завершення президент МААН підкреслив, що Асоціація — це своєрідний механізм багатосторонніх консультацій, який сприяє формуванню якісно нових відносин між академіями наук та асоційованими членами МААН. Цей механізм виявився дієвим і потрібним, тому його слід і надалі зберігати й розвивати. Було запропоновано розглянути питання щодо створення робочої групи з представників усіх членів Асоціації, яка підготувала б і узагальнила пропозиції з удосконалення діяльності Асоціації та її подальшого розвитку, зокрема щодо внесення відповідних змін у Положення про МААН.

Керівники делегацій академій наук та організацій — асоційованих членів МААН у своїх виступах високо оцінили результати роботи організації. На засіданні було виголошено вітання, які надійшли на адресу Асоціації від президентів України, Азербайджану, Вірменії, Білорусі, Молдови, Таджикистану. Делегації передали також поздоровлення Національній академії наук України та її президенту академіку Б.Є. Патону з нагоди 95-річного ювілею.